
INFORMACJE

KATARZYNA DUCZKOWSKA-MALYSZ
EUGENIUSZ K. CHYLEK
*Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
w Warszawie*

PROBLEMY ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH - PRZEDMIOT MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJI W EUROPIE

I. Konferencja Regionów w Brukseli

Dnia 25 listopada 1996 r. odbyła się pod patronatem Komisji Europejskiej Konferencja Regionalna na temat „*Jak kształtować więzi partnerskie i ożywić struktury w wiejskich regionach oddalonych (zacořanych)*”. Doświadczenia w zakresie współpracy przedstawiały: Land Brandenburgii (RFN), Region Kärnten (Austria) oraz Region Vigo-Galicja (Hiszpania). Regiony te podjęły współpracę, u podstaw której legło:

- przewycięzenie peryferyjności regionów,
- konieczność intensywnego rozwoju infrastruktury,
- wyrównanie szans rozwoju w stosunku do tzw. regionów ekspansywnych,
- zintegrowany rozwój regionu.

Formą więzi między wspomnianymi regionami okazały się:

- gospodarka,
- turystyka,
- marketing regionalny,
- sieć internet.

Dobrowolna współpraca między regionami narodziła się pod presją przewyżnienia syndromu peryferyjności i zacofania, objawiającego się:

- znacznie wyższą niż przeciętna stopą bezrobocia,
- wadliwymi strukturami w rolnictwie,
- wadliwymi strukturami demograficznymi,
- zamieraniem naturalnych i kulturowych funkcji obszarów wiejskich,
- słabo rozwiniętą infrastrukturą.

W oparciu o kryteria: naturalne, historyczne, ekonomiczne, polityczno-administracyjne i funkcjonalne dokonano delimitacji typów gmin, dla których proponowano strategię planowania polityki rozwoju. Wyodrębniono:

- gminy w pobliżu wielkich miast (aglomeracji),
- gminy podmiejskie,
- gminy miejsko-wiejskie,
- gminy wiejskie oddalone.

Podobnie wyznaczono powiaty, regiony, obszary.

Osią planowania strategicznego stały się płaszczyzny, wyznaczające w fundamentalny sposób przyszłość wspomnianych regionów, a zwłaszcza kierunek przeobrażeń obszarów wiejskich. Określone płaszczyzny współpracy to:

1. Rola sieci miast w oddziaływaniu na rynek pracy i gospodarczo-społeczną aktywizację regionu.
2. Partnerskie więzi w sterowaniu rozwoju regionu / więzi pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym, wsią a miastem, rolnictwem i nierolnictwem, szczeblem centralnym, regionalnym, lokalnym itp.
3. System instytucji funkcjonujących na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

Strategie planowania polityki rozwoju opracowane są dla jednostek zdolnych do koordynacji takiej polityki. We współpracujących trzech regionach są to: powiaty (Comarca - Hiszpania) lub regiony, obejmujące szereg gmin.

Strategię polityki rozwoju regionalnego tworzą następujące elementy:

- właściwe planowanie regionalne,
- planowanie środowiska i przestrzeni,
- strategia rozwoju lokalnego.

Ma to główne znaczenie dla aktywizacji obszarów wiejskich i dotyczy takich dziedzin, jak:

- rolnictwo,
- turystyka wiejska i agroturystyka,
- rzemiosło i przemysł zanieczyszczający środowisko,
- przestrzeń i środowisko,

- ochrona krajobrazu i niekonwencjonalnych walorów wsi,
- kultura,
- rynek pracy,
- wykorzystanie technologii.

Współpraca na każdym szczeblu między wspomnianymi regionami (szczebel regionu, powiatu - rejonu, szczebel lokalny - gminny) oparta jest na:

- programach związanych z realizacją mierzalnych zadań,
- sieci wyspecjalizowanych instytucji,
- systemie instrumentów finansowych,
- inicjatywach i aktywności społeczności i środowisk lokalnych,
- specjalnych agendach, umożliwiających koordynację inicjatyw, w każdym zakresie i na każdym szczeblu.

Przy realizacji strategii polityki rozwoju regionalnego kluczową rolę pełnią instytucje kooperujące ze sobą. Są to:

- centra innowacji,
- biura planowania regionalnego,
- agencje ds. rozwoju lokalnego i regionalnego,
- agencje ds. doradztwa i inicjatyw,
- fundacje i fundusze publiczne i prywatne.

Z punktu widzenia realizacji zadań można je podzielić na:

- instytucje animujące rozwój lokalny i regionalny,
- instytucje koordynujące inicjatywy i czynniki rozwoju,
- instytucje doradcze,
- instytucje finansowe.

Rozwój regionalny i współpraca partnerska interregionalna jest przedmiotem badań: bada się więzi, ich siłę i charakter, kierunek zmian, cechy regionów, przeobrażenia występujące w regionie, zwłaszcza syndrom przezwycięzania peryferyjności i zacofania, śledzi się aktywność społeczności lokalnych i rozwój inicjatyw. Wszystko po to, aby trafnie odpowiedzieć na pytanie: ile w rozwoju zawdzięcza region planowanej, koordynowanej i opartej na strategii partnerskiej współpracy, ile zaś innym czynnikom i mechanizmom?

Obok prezentacji koncepcji i rezultatów współpracy na konferencji wygłoszono następujące referaty:

1. Oskar Zipfel - Dyrektor Gabinetu Komisarza Moniki Wulf-Mathies - *Współpraca między regionami z perspektywy europejskiej*;
2. Maximilian Walters - Stowarzyszenie ds. Rozwoju Miast, Mieszkalnictwa i Transportu, Land Brandenburgia - *Rola miast w aktywizacji obszarów wiejskich*;

3. Edwin Zimmermann - Minister Rolnictwa Brandenburgii - *Międzynarodowe doświadczenia we współpracy regionalnej a przyszłość Europy*;
4. Rudolf Schäfer - Profesor Uniwersytetu w Berlinie - *Partnerstwo miasto-wieś*;
5. Tomas Perez Vidal, ekspert ds. rolnictwa, Biuro Planowania Regionalnego Galicji, Adres Precedo Ledo, Uniwersytet Santiago - *Partnerstwo między regionami w świetle CORK*;
6. Dietrich Haller - Rada ds. Planowania i Polityki Regionalnej, Michael Sanberer - Uniwersytet Klagenfurt - *Struktura i system instytucji w aktywizacji regionów wiejskich*;
7. Franz Fischler - Komisarz ds. Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa - *Perspektywy rozwoju obszarów wiejskich*.

Delegacja polska była jedyną zaproszoną na tę konferencję spoza krajów będących członkiem UE.

Ze strony Ministra Zimmermanna padły publiczne słowa gorącej zachęty do współpracy między regionami: Brandenburgią z jednej strony a partnerskimi regionami, chcącymi taką współpracę podjąć - z drugiej.

Z bezpośrednich rozmów z Ministrem Zimmermannem i przedstawicielami Austrii oraz Hiszpanii wynika, iż problematyką aktywizacji obszarów wiejskich zajmują się ministerstwa rolnictwa, które przejmują nowe funkcje, wyznaczone przez wyzwania, wynikające dla tych krajów z wejścia w struktury UE.

II. XI Sesja Rady Rozwoju Obszarów Wiejskich OECD w Paryżu.

26 i 27 listopada 1996 r. odbyła się w Paryżu XI Sesja Rady Rozwoju Obszarów Wiejskich OECD (sesje Rady odbywają się regularnie dwa razy do roku - wiosną i jesienią).

Sesja poświęcona była następującym zagadnieniom:

1. Omówienie bieżących spraw sekretariatu i Rady:
 - budżet i organizacja pracy sekretariatu (Polskę reprezentuje na rozmowach dr Mieczysław Szostak, konsul ds. współpracy z OECD)
 - sprawozdanie Pani Odille Sallard, przewodniczącej Biura TDS (Territorial Development Service - Obsługa Rozwoju Regionalnego), z krótkim omówieniem zasad współpracy na lata 1997-98, a także informacją, dotyczącą postępów w organizacji spotkania na szczepku ministerstw,
 - dalsze sugestie sekretariatu dla krajów członków OECD dotyczące zbierania i przetwarzania informacji statystycznych, w celu opracowania zharmonizowanego systemu wskaźników obrazujących poziom rozwoju obszarów wiejskich w tych krajach.

2. Zagadnieniom merytorycznym, które są wskazaniem dla krajów członkowskich, ułatwiającymi przekształcanie obszarów wiejskich. Wskazania te oparte są o następujące założenia:

- zdolność do konkurencyjności, także regionów wiejskich,
- zharmonizowany rozwój, obejmujący obok rolnictwa alternatywne źródła dochodów i warunki umożliwiające powstawanie nowych miejsc pracy (infrastruktura techniczna i społeczna),
- harmonizacja polityki socjalnej (dobrobyt - ubóstwo) z polityką ekonomiczną,
- rozwój inicjatyw lokalnych - decentralizacja,
- więzi między obszarami wiejskimi a polityką i ekonomią globalną, procesami globalnymi (bezrobocie - zatrudnienie, instrumenty interwencji państwa, nauka, oświata, doradztwo i ich innowacyjny wpływ na przemiany, infrastruktura).

Zgodnie z porządkiem obrad Sekretariat przedstawił do dyskusji szczegółowe dokumenty na temat:

1. *Konkurencyjności i zatrudnienia na obszarach wiejskich* (założenia koncepcji, postęp w analizie zjawiska, przykład Regionu Borios w Szwecji).
2. *Sieci powiązań w rozwoju obszarów wiejskich* (chodzi zarówno o powiązania typu informatycznego, pozwalające na gromadzenie informacji i monitorowanie zjawisk i procesów, jak też powiązania typu instytucjonalnego, wspomagające konkurencyjność regionów i animujące strategie rozwoju obszarów wiejskich).
3. *Znaczenia więzi partnerskich (partnership) w rozwoju obszarów wiejskich USA*.

Dokument jest podsumowaniem doświadczeń, zaprezentowanych na X sesji w USA, która odbyła się wiosną 1996 r.

Uczestnikom pokazano współpracę różnych podmiotów, poziomą i pionową, oznaczającą celowo zorganizowane więzi, obejmujące:

- kooperację,
- współpracę,
- konsultacje,
- wspólne przedsięwzięcia,
- koordynację (np. między szczeblami władzy),
- konkurencyjność,
- nową jakość pracy i rozwoju.

Owa sieć różnego typu więzi dotyczy zarówno instytucji, jak sektorów w gospodarce, przedsiębiorstw, regionów, miasta i wsi, wreszcie centrum gospodarczego i jego współpracy z otoczeniem.

4. *Lokalnego partnerstwa i systemu Społecznej Innowacji na przykładzie Irlandii.* Doświadczenia irlandzkie należą do najciekawszych, gdyż Irlandia przygotowała strategię rozwoju obszarów wiejskich, zharmonizowaną z programami socjalnym zatrudnieniowym i edukacyjno-doradczym już pod koniec lat 70-tych. Rezultaty tego programu są imponujące.

Obecnie Irlandia uruchomiła program LEED, który odpowiada organizacji społeczno-ekonomicznych więzi między podmiotami gospodarczymi i instytucjami i wpływowi tak rozumianego partnerstwa na aktywizację obszarów wiejskich.

5. *Zasobom wsi i niekonwencjonalnym walorom obszarów wiejskich.* Problematyka innego niż tradycyjne wykorzystania zasobów wsi jest stale w centrum uwagi Rady Rozwoju Obszarów Wiejskich. We wszystkich bowiem krajach zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych, które mogą godziwie żyć wyłącznie z rolnictwa. Pytanie o alternatywne źródła dochodu w oparciu o wykorzystanie walorów wsi jest stale jednym z najważniejszych.

Sugestie dla krajów OECD, związane z rozwojem obszarów wiejskich dotyczą poszukiwania nowych mechanizmów, które mogłyby odegrać aktywną rolę w rozwoju obszarów wiejskich. Są to:

1. Rola małych miast w aktywizacji regionalnych rynków pracy i rozwoju regionalnego;
2. Wzrost znaczenia więzi partnerskich, rozumianych w taki sposób, jak wynika to z przedłożonych materiałów;
3. Znaczenie systemu instytucji w animacji rozwoju obszarów wiejskich.

Uczestnicy zostali poproszeni o ustosunkowanie się na piśmie do kwestii, w sprawie których skierowana zostanie korespondencja Sekretariatu. Najistotniejsze z nich to:

1. Spotkanie na szczepku ministrów, zajmujących się problematyką rozwoju obszarów wiejskich;
2. Zamierzenia każdego kraju na lata 1997-98 dotyczące strategii rozwoju obszarów wiejskich;
3. Charakterystyka instytucji (publicznych i niepublicznych) zajmujących się ożywianiem rozwoju obszarów wiejskich.

Wytoczne zgodne są z wnioskami Europejskiej Konferencji nad Rozwojem obszarów Wiejskich: „*Europa Wiejska - przyszłe perspektywy*”, która odbyła się dniami 7-9 listopada 1996 r. w Cork, Irlandia i z której wnioski szeroko omówiono.

III. Spotkanie delegacji Czech, Słowacji, Polski i Węgier.

Dnia 28 listopada odbyło się spotkanie delegacji z Czech, Słowacji, Polski i Węgier w celu omówienia doświadczeń byłych krajów PIT w realizacji programu rozwoju obszarów wiejskich (poza Słowacją pozostałe kraje są członkami OECD).

Czechy zgłosiły propozycję zorganizowania w 1997 r. dodatkowego seminarium na temat koncepcji rozwoju wsi czeskiej (w 1995 r. takie seminaria odbyły się w Słowacji w Nitrze i w Polsce w Krakowie).